

Història

Cant coral a Castellbell i el Vilar

Amb motiu del centenari de la Capella de Música Burés (1914-2014)

Joan Valls i Pueyo

El cor del Burés en els seus orígens.

Notes històriques en record de la centenària tradició coral de Castellbell i el Vilar. Aproximació a les diverses societats corals, cors i orfeons que han donat veu a la història musical del poble i que enguany celebra el centenari de la Capella de Música Burés.

A Castellbell i el Vilar, els aficionats a esbrinar la història del nostre poble a voltes ens trobem amb el goig de poder llegir les llibretes personals d'alguns dels seus habitants, esdevinguts uns

lletraferits de la seva respectiva època històrica, els quals anotaven les seves vivències o bé es dedicaven a prendre nota dels guanyos o les pèrdues de la seva l'heretat. És el cas del senyor Josep Gimferrer, un veí del Baix Vilar que va deixar escrit l'any 1900 en la seva llibreta que tenia uns certs endarreriments en els pagaments al forner de Castellbell, que calia tractar sobre onze premsades d'oli amb l'amo de cal Taulé i una altra premsada amb el Serafí, així com que calia fer un pagament al "Café Burràs, Societat Coral La Amistat".¹

Aquesta breu cita, ens va fer recordar

tot seguit la llarga tradició coral que hi havia hagut a Castellbell i el Vilar, una tradició centenària, i més sabent que l'esmentat Josep Gimferrer fou el promotor d'un cor, El Lazo Proletario, no gaire ben vist per les forces vives de la població.

Recordem que aquest poble del sud de la comarca de Bages, en el curt espai de dues dècades, entre el 1860 i 1880, va veure com en el seu terme municipal, caracteritzat fins aleshores per les masies aïllades, s'establien quatre grans establiments industrials, que donarien lloc a la configuració de

diversos barris i colònies, separats els uns dels altres per un interval aproximadament d'un quilòmetre. Les obreres i els obrers d'aquelles fàbriques tèxtils aixecades a la vora del riu Llobregat, a més de les llargues hores de feina a les que es veien abocades, sempre trobaven aquells moments de lleure necessaris per a poder compensar les penalitats de la feina a la fàbrica.²

L'excursionisme, el teatre, el passeig, el futbol, el frontó i d'altres formes d'esbarjo feien costat al cant coral, una de les aficions més arrelades entre els habitants de cadascuna de les barriades de Castellbell i el Vilar, com succeïa a molts altres indrets de Catalunya. Simplificant, podem afirmar que el músic barceloní Josep Anselm Clavé i Camps va iniciar la seva tasca professional en l'àmbit musical fundant l'any 1850 la societat coral La Fraternidad i va fer-ho amb la intenció d'ajudar a dignificar el lleure de les classes populars, d'acord amb els propis plantejaments republicans, pròxims al socialisme icarià. Els habitants de Castellbell i el Vilar en prengueren exemple.

Sociedad Coral La Amistad

Començarem el nostre relat, parlant de la Societat Coral La Amistad, que fou fundada l'any 1886 al barri del Borràs. D'aquells primers anys de la seva vida ho desconexem tot i tant sols es conserva l'estendard amb la data de la seva fundació. Els estatuts de la societat coral foren signats pels seus directius Rafael Palà i Ramon Pintó el 9 de desembre de 1899 i rubricats tres dies més tard per Eduardo Sanz, governador civil de la província de Barcelona. Coneixem un exemplar d'aquells "Estatutos de la Sociedad Coral "La Amistad" de Castellvell y Vilar", impresos l'any 1902 a l'impremta del germans Viñals, situada al número 6 del carrer d'Urgell de Manresa.

Un escrit adreçat al Govern Civil el 29 d'agost de 1904 ens fa saber que el president de la societat del cor del Borràs era Pere Suñé i el secretari el senyor Francesc Pintó, els quals van formalitzar la inscripció de la societat, exposant que "habiendo organizado la junta provisional de esta Sociedad una

agrupación obrera con caracter instructivo y recreativo y habiendo llegado el caso de legalizar los Estatutos que han de regirnos, acompañamos con las formalidades que exige la Ley de asociaciones el correspondiente duplicado, por lo que suplicamos la inscripción de la Sociedad en este Gobierno Civil".

Tenien la seva seu en un local llogat a Jaume Playà, situat al número 16 del carrer del Borràs, i el dia 8 de setembre de 1904 van celebrar la sessió constituent sota la presidència de Pere Suñé. El primer en prendre la paraula fou Ramon Pintó, qui remarcà la necessitat de "cultivar el arte del maestro Clavé, haciendo que sus piezas musicales prevalezcan en el canto". Lluís Torres proposà la instal·lació d'una biblioteca "instructiva para solaz de los socios y favorecedores". Joaquim Talló i Josep Pintó va proposar que es passés a la votació dels càrrecs directius de l'entitat i foren elegits els següents: "Pedro Suñé, presidente; Valentin Sala, vice-presidente; Francisco Pintó, secretario; Pedro Martí, contador; Magin Codina, tesorero; Jaime Gost, Joaquin Talló y Alberto Sierra, vocales, y andador Juan Oller".

El mes de juliol de 1907 n'era president el senyor Joan Pintó i tresorer Lluís Torres i els socis pagaven una quota de 0'50 pessetes mensuals, com ho veiem en els rebuts presentats pel soci Joaquim Talló, veí de la Bauma, que en aquella data havia estat expulsat de la societat coral. Aquest home va queixar-se al Govern Civil de l'actuació i mala gestió del president de la Societat Coral i, com en aquell moment el Talló era l'abandera't van instar-lo a que tornés la bandera a l'entitat. Els del govern van respondre-li que no hi tenien competència en aquells afers interns de les associacions.³

Per indicacions de l'amiga Paquita Plans i de l'Enriqueta Pintó, vam poder esbrinar algunes notícies d'aquell cor. La senyora Maria Teresa Farell i Sala va tenir la gentilesa d'informar-nos que el seu avi, Valentí Sala i Reguant, nascut l'any 1883, cantava en el cor del Borràs i tocava l'harmònica, la qual encara conserven a casa seva en molt bones condicions. Per la seva banda, la Teresa Vilallonga conserva dos retrats fets al carbó, un de Joan Pintó,

"fundador de esta Sociedad Coral" i l'altre d'un desconegut castellvilarenc: "Recuerdo a la Sociedad Coral "La Amistad" de Castellbell y Vilá. R.M." També conserva l'estendard del cor del Borràs, que guardà a la casa el seu avi Francesc Vilallonga, així com dues cintes commemoratives de l'actuació que van fer a Madrid l'any 1905, "El Ayuntamiento de Madrid a La Amistad. 1905" i a Manresa el mes de juny de 1909, amb motiu de l'homenatge a l'Àngel Guimerà.

Tanmateix, la Teresa ens deixà la gran caixa de fusta on guarda les partitures de la Coral del Borràs i, posteriorment, vam trobar les partitures que la família va deixar amb en Joan Masats. Els llibrets de les partitures conservades, duen tots el segell "Sociedad Coral La Amistad. Castellvell y Vilar", amb dues mans enllaçades, de color lila totes, excepte les corresponents a l'Antoni Torres, que són segellades amb tinta vermella. Això ho remarcuem, perquè aquest personatge, un treballador de la fàbrica del Burés, el trobem relacionat amb el cor del Borràs i anys més tard esdevindrà el primer mestre director de l'Orfeó La Formiga del Burés. Veiem-ne la relació de les partitures del cor del Borràs amb les seves corresponents descripcions:

A un aucell. Xotis corejats y amb Orquesta. Música per Antoni Torres.

Matí d'amor. Schotisch corejats. Música de Antoni Torres. Castellvell y Vilar.

Niu d'amor. Sardana corejada y amb orquesta. Antoni Torres.

Tot segant. Sardana corejada per homes y senyoretas. Anton Torres.

La Pascua Florida. Caramellas á coro y orquesta. Música de Antoni Torres. Castellvell y Vilar 1907.

Jorn de Gloria. Caramellas á Coro y Orquesta. Lletra de Joaquim Martí. Música de Anton Torras. Castellvell y Vilar. Mars de 1901.

L'Aurora. Caramellas corejadas y ab Orquesta. Música de Anton Torres. Castellvell y Vilar.

Primavera. Caramellas á coro y Orquesta per us de la societat coral "La Amistad". Música per Antoni Torres.

Lo Polisson. Tango original de Joan Duran. Còpia exclussiva per ús de la Societat Coral "Balme" de Cas-

tellvell. Sociedad Coral La Amistad.
Preu, sis pessetas.

La Poma del Paradis. Lamentació humorística á temps de vals. Original de Joan Duran. Còpia exclussiva per ús de la Societat Coral La Amistat. Borràs de Castellvell. Preu de la partitura de coro, set pessetas.

Pe'ls tontos hi eram. Jota estudiantina dedicada á Castellvell y Vilar. Original de Joan Duran. Còpia exclussiva per ús de la Societat Coral La Amistat de dita població. Preu, dotse pessetas.

Empentas y Rodolons. Coplas á duo, resposta de coro, y acompanyament de piano. Lletra y música de Joan Durán. Còpia exclussiva per ús de la Societat Coral La Amistat de Castellvell. Preu, dotse pessetas.

Les mirades. Xotis satirich á coro. Original de Joan Durán. Còpia exclussiva per ús de una societat coral de Castellvell y Vilar. Preu, vuit pessetas. Direcció de l'autor. Calle de Urgel, 2 bis, 3°. Barcelona. Regalo de Amadeo Farell.

Las Naciones. Coro satirich original de Juan Duran. Còpia de Juan Martorell.

Una orgia. Brindis á coros. Poesía y música de José Anselmo Clavé.

¡¡Gloria á España!! Gran cantata coreada. Música y poesía de José Anselmo Clavé.

Al mar. Barcarola á voces solas. Poesía y música de José Anselmo Clavé. Particella. Còpia de Juan Martorell.

Los Pescadores. Poesía y música de José Anselmo Clavé. Por la copia José Santana. Regalo a la Sociedad Coral l'Amistat.

Los néts dels Almugavers. Rigodons belichs, catalans corejats. Música y poesía de José Anselmo Clavé. Particella.⁴

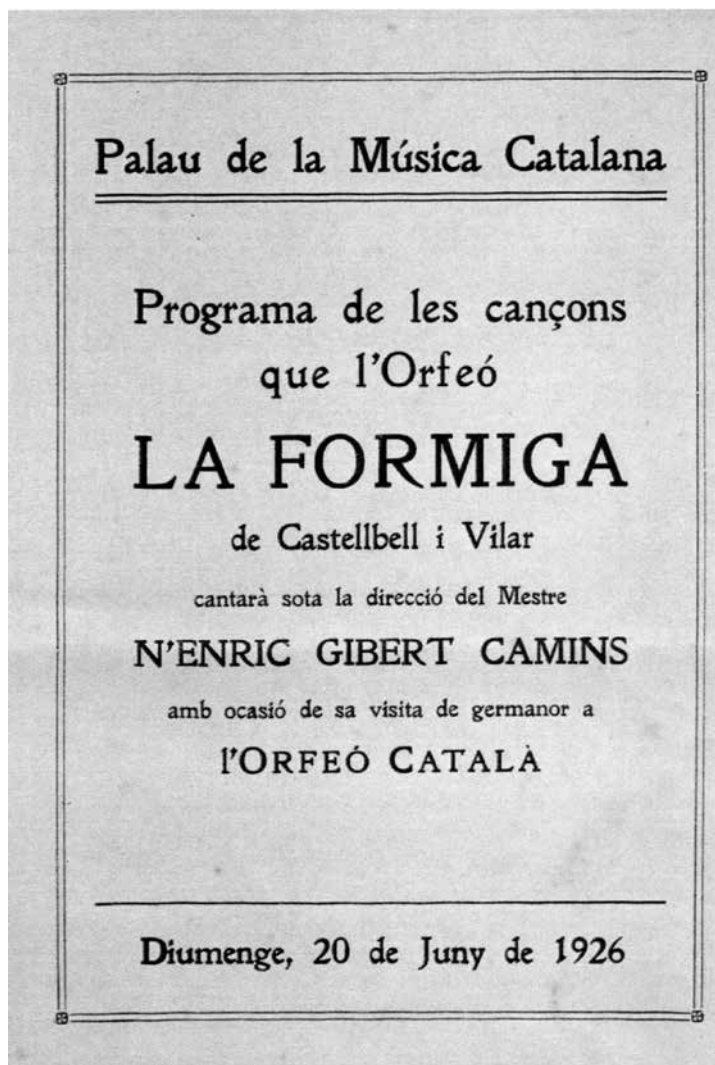
Las Galas del Cinca. Jota coreada. Música y poesía de José Anselmo Clavé.

La Maquinista. Polca catalana coreada. Música y poesía de José Anselmo Clavé. 11 papeles y 1 para el ruido.

La queixa de amor. Idili català á veus solas, poesia y música Josep Anselm Clavé.

A orillas del Llobregat. Vals pastoril coreado, poesia y música de José Anselmo Clavé.

Lo pom de flors. Pastorella catalana coreada. Música y poesía de José Anselmo Clavé.

Programa de l'actuació de l'Orfeó La Formiga al Palau de la Música Catalana l'any 1926.

Las Flors de Maig. Pastorella catalana á veus solas. Música y poesía de José Anselmo Clavé.

La Marsellesa. Himne revolucionari francès compost en 1792 per Claudi Rouget de List. Traduit (al català?) per Josep Anselm Clavé.

¡¡Desperta Catalunya!! Himne á veus solas. Lletra de E. Benages. Música de M. Novi. Associació dels Coros de Clavé. Imprès.

Los Estudiantes. Estudiantina coreada composta por Juan Vila Galceràn. Còpia de D. Maideu.

Exposición Valenciana. Himno. Poesía de Maximiliano Thous. Música de J. Serrano.

Arre Moreu. Voces solas, por Ventura.

Himno á Colón. Poesía y música de Juan Quintana. Còpia de José Huch.

Saludo á Andalucía. Capricho vocal é instrumental expresamente escrito para la expedición á Andalucía de la Asociación Euterpense de los Coros de Clavé. Para coros y banda. Letra de D. Conrado Roure. Música de D. Juan Goula (padre).

A la posta del sol. Americana "La Jardinera". Coreada por José Carreras. Còpia de Juan Martorell.

La Pradera. Americana coreada. Puesta para orquesta por Felio Monné.

La flor de una niña. Americana catalana coreada por José Carreras. Còpia de José Huch.

Anita. Americana coreada de Sixto Vilá. Letra de Ramón Cartaña.

Los Gironins. Rigodón belich corejât, música y poesía de Climent Cuspinera.

Cantata fúnebre. Dedicada á un amich.

Música de C. Cuspinera. Còpia de José Huch.

La Matinada del Ampurdá. Pastorela catalana á veus solas. Poesía del Sr. Francisco Suné y Capdevila y música de Joseph Mª Ventura.

El pescador y Herminia. Polka mazurka. Coreada por José Carreras.

Un día de gloria. Partitura de la polca... Por Joaquin Bellver. D. C. una vez y coda.

La caza del ciervo. Rigodon coreado. Letra y música de Ramon Bartomeus. Còpia de José Huch.

A la vora del Turia. Valz jota coreado de Clemente Cuspinera. Còpia de José Huch.

Labio de rosa. Valz coreado por José Sugañes. Por la copia, José Santana. Regalo a la Sociedad Coral La Amistad.

El Marinero. Vals. J. Quesada. J.L.M.

El recuerdo de una flor. Schotis coreado. Poesía y música de R. Bartomeus. Còpia de José Huch. Hi ha una altra còpia.

Lo filador d'or. Chor á 5 veus solas. Lletra de J. Verdaguer, pvre. Música de J. Borràs de Palau.

La nineta. Polka mazurka por Joaquin Quesada. Còpia de José Huch.

Galas del Prat. Polca por Francisco Giral.

El Recluta. Manresa y Diciembre de 1897.

La Carolina. Danza americana. Coro. Danza. Don José Sugañez.

Lo Somni de un Infant. Coro català á veus solas per Juan Planas.

Un sospir de tot bon cor. Pastorella á veus solas. Música y poesía de Ramon Bartomeus.

Gloria á la valiente España. Cantata a cuatro voces compuesta por Juan Bautista Quintana. La poesía es original de Jaime Brossa y Reixach.

Salut als Cantors. Himne á veus solas. Letra arreglo al catala per Eusebi Benages. Música de Ambròs Thomas.

El Mareo. Danza coreada y a toda orquesta por Benito Santamaria. Es propiedad del Coro l'Amistad.

Flors de Primavera. Vals per Coro y Orquesta. Lletra de D. A. Capará. Música de D. Francisco Giral y Serra.

Perlas Divinas. Caramellas corejadas compostas per R. Bartomeus. Sociedad Coral La Amistad.

Los Llenyaters. Coro á voces solas premiat en lo certamen Clavé. Música de Clemente Cuspinera y Oller.

Lo Rossinyol. Cansó popular. Harmonizada per R. Màs y Serracant.

Horas de Goig. Valz coreado por Joaquin Bellver.

Lo Crit de Guerra. Vals belic coreijat. Música y poesía de R. Bartomeus.

A la Posta del Sol. Idilio coreado á voces solas. Puesto á musica por el maestro de coros Francisco Grau y Serra.

Un día feliz. Coro a voces solas. Compuerto por un afinionado. M. Martí.

El Alba. Wals-serenata. Letra y música de Clemente Cuspinera.

La Cimarrona. Americana de Clemente Cuspineda.

Danza a voces solas per Benito Santamaria. San Fructuoso de Bages, 16 agosto 1886.

Sardana coreiyada per Joseph Carreras.

Los panallons de la señora Espanya. Schotichs á veus solas per B. Santamaria. Poesia de Gumà.

Goix al glorios San Ramon. Patró de la parroquia del Borràs.

Rosario á 3 voces con acompañamiento de armonium, por Florencio Fornesa. Nota: este rosario puede cantarse á voces solas, pues, que el acompañamiento tiene las mismas notas del canto.

Nostre Estandart. Himne corejat. Música per Anton Torres. Castellvell y Vilar. Part instrumental, preu set pesetas. Segell de la Sociedad Coral La Amistad. Castellvell y Vilar, de color vermell.

Arre moreu. Poesia y música de Mar Vent. Copia de A.S. Castellvell y Vilar á 1 octubre de 1905. Segell de la Sociedad Coral "La Bauma". Castellvell y Vilar. Per la copia, R. Junyent.

A la posta del sol. Idili coreixat a veus soles. Música de Mtre. Francisco Giral y Serra. Societat Coral "La Bauma". La Bauma de Castellvell 20 de maig de 1909. J. S. Segell de Casino de "La Bauma". Castellvell y Vilar.

L'Empordà. Sardana per coro d'homes a veus soles (Amb reducció de piano). Lletra de Joan Margagall. Música de E. Morera. Hi ha la signatura d'E. Morera. Segell de Casino de "La Bauma". Castellvell y Vilar."

Cor del Casino del Borràs

La manca de documentació, no ens permet lligar la història de l'entitat anterior, amb el Cor del Casino del Borràs, que, amb tot, creiem que eren dues corals diferents. De la Coral del Borràs, hem de destacar el fet que la dona del director de la fàbrica, la senyora Caterina Farré, n'era la seva directora i això ens fa constatar fins on arribava la intervenció social i el paternalisme dels "amos". Això resta reflectit a la fotografia que es conserva del cor de l'any 1917, on veiem vint-i-dues dones i tretze homes.⁵

Una nota periodística de l'any 1927, ens parla del Casino del Borràs:

"L'historial d'aquesta entitat, d'ençà de la seva naixença, que fou l'any 1922, podem considerar-lo veritablement interessant tots els que sentim amor al progrés i desenrotlló de la cultura dintre nostres pobles.

La secció Coral està integrada per homes, joves i noies, i grup de nens i nenes, per vetllades que s'organitzen sovint amb molt d'encert, fent un conjunt respectable.

Fa vora un any, es portà a cap amb molta voluntat i entusiasme per part de la Junta Directiva la Secció de Socors Mutus agregats també a la quinta de Salut L'Aliança, de Barcelona.

Aquesta entitat porta ja cinc anys de vida i degut a la seva bona orientació, pot considerar-se avui dia de les més ben organitzades dintre la comarca de Bages".⁶

La premsa barcelonina, ens fa saber que per la festa de Pasqua de l'any 1935, l'únic cor que va sortir a cantar les Caramelles pels carrers de Castellbell i el Vilar va ser el del Casino del Borràs.⁷

Cor Infantil Borràs

Un cop acabada la Guerra Civil dels anys 1936-1939, van reunir-se un grup de nens del poble que, de la mà de l'Ester Oliveras, van aprendre a tocar instruments amb el nom de Cor Infantil Borràs. Amb els anys, d'aquest cor en sorgí la primera orquestra de Castellbell i el Vilar, coneguda com a Orquestra CIB-Club, amb vuit components, que

Arribada a Manresa l'any 1918 dels cantaires de Castellbell i el Vilar.

els veiem actuant en una fotografia de l'any 1945.

El senyor Lluís Quintana ens recordava recentment que al Borràs hi havia aquella orquestra i que era organitzada per gent propera a la fàbrica del Borràs, al capdavant de la qual hi havia l'Ester Oliveras, que també feien els Pastorets. A l'orquestra el Josep Haro hi tocava la trompeta i també hi havia el pare del Juanola i el Pallisé, entre d'altres.⁸

Per altra banda, el Josep Haro ens deia uns dies més tard, que l'orquestra del Borràs funcionava cap els anys 50 i no va durar gaires anys. Era una orquestra on hi havia set o vuit músics, entre els quals el Gal, director de la fàbrica del Burés. Ell hi anava des de la Bauma a assajar al local del casino del Borràs, al costat de l'escenari, que ara l'utilitzen de magatzem del teatre.⁹

Cor de la Unió Republicana de la Bauma

Disposem de l'estendard i d'una mostra gràfica de l'any 1903 del Cor de la Unió Republicana de la Bauma. En contraposició al Cor del Casino de la Bauma, controlat per l'amo de la fàbrica, els de la Unió eren els independents del barri i és trobaven a la seva seu social,

a la casa que posteriorment coneixerem com a cal Picarrocs, la lleteria de la Bauma.

Fou allí on possiblement s'originà la Colla de Bastoners de la Bauma, que reprengué les seves actuacions un cop passada la Guerra Civil, encara que per poc temps. Posteriorment, un dels seus components, el senyor Jaume Sánchez, després d'intentar infructuosament que els directius de la Capella de Música Burés l'ajudessin a revifar la tradició del Ball de Bastons, va començar a ensenyar-lo als alumnes de l'escola parroquial del Vilar, entre els anys 1961 i 1973, per convertir-se posteriorment en l'actual Agrupació de Bastoners de Castellbell i el Vilar, que manté la tradició.¹⁰

Orfeó Espigolaires de la Bauma

Al Barri de la Bauma, envers l'any 1927 hi havia la fàbrica de filats, teixits, blanqueig i acabats de cotó de Bartomeu Puiggrós i Fill. Era relativament nombrosa l'assistència de la canalla a les escoles i, tanmateix, "l'entusiasme de noies i nois amb el cant, formant part de l'Orfeó", i així com "l'entusiasme i molta concurrència a totes les festes que sense profanar el bon gust

i la moral freqüentment es celebraven en aquella barriada". A la fotografia de l'Orfeó Espigolaires, de La Bauma, gentilesa de la família Peiró-Casajuana i reproduïda per Frontera i Devant, hi veiem uns setentena de cantaires amb el seu mestre director, el senyor Rovira.¹¹

També s'esmenta com a Cor del Casino de la Bauma o Sociedad Coral La Bauma, citada els anys 1905 i 1909, com hem vist a les partitures del cor del Borràs, i també l'any 1911.

Aprofitem que ens trobem al barri de la Bauma, per recordar una curiosa anècdota. El dia 14 de setembre de 1919, "en el Casino de aquesta barriada s'hi celebrà gran festa, amb motiu de la visita que va fer-hi la societat coral "Unió Manresana" que volia benehir son estandart en la xamosa iglesia d'aquest poble", és a dir a l'església de la Sagrada Família, obra de l'arquitecte manresà Alexandre Soler i March que obrí les seves portes l'any 1908, al mateix temps que la magnífica Torre de l'Amo de la fàbrica, obra modernista del mateix arquitecte. La benedicció de l'estendard, del qual "foren padrins don Ramón Vial i sa esposa Dª Encarnació Pons de Solsona de Vial", els amos de la fàbrica de la Bauma, va ser acompanyada per l'actuació de l'orquestra La Principal de Manresa.¹²

L'Orfeó Espigolaires de la Bauma va actuar el mes de novembre de 1927 en els actes celebrats a Manresa amb motiu de la celebració de les Noces d'Argent de l'Orfeó Manresà.¹³

El Lazo Proletario

El senyor Josep Bach i Valls, que fou secretari de l'Ajuntament de Castellbell i el Vilar i redactor d'una interessantíssima història de la fàbrica fundada pel manresà Esteve Burés, va deixar escrita l'any 1894 una descripció de l'actuació dels nens obrers cantaires de la fàbrica: "En las fiestas principales del año también se encontrará allí el visitante una escolanía de niños todos operarios de la fábrica del Señor Burés, que con acompañamiento de un armonio de propiedad del Sr. Burés y bajo la dirección del profesor de solfeo D. Antonio Torres Balaguer, cantan allí los divinos oficios por la mañana y el Santo Rosario por la tarde, de un modo magistral y que da gusto de escuchar".¹⁴

Del senyor Antoni Torres, el personatge esmentat a la cita anterior, podem dir que fou el director musical de la "Sociedad Coral La Amistad", fundada l'any 1886 al Borràs, segons ho llegim a la nominació que van fer-li els directius de la mateixa el 8 de setembre de 1904.

També va viure aquell ambient d'esbarjo i d'explotació infantil a les fàbriques en Josep Rosas i Vilaseca, nascut a Súrria l'any 1891, un dels nens que vivien al Baix Vilar i que va començar a treballar a la fàbrica cap a l'any 1900. Sabem que el seu germà Ramon va participar activament en els fets de la Setmana Tràgica de l'any 1909, com a organitzador de grups de gent armada que van fer aturar les fàbriques de la Bauma i del Borràs de Castellbell i el Vilar, així com les de Sant Vicenç de Castellet. Josep Rosas visqué a Castellbell i el Vilar fins a l'any 1911, quan es traslladà amb el seu germà a Monistrol de Montserrat, on regentaren un bar, i l'any 1914 van marxar a treballar i a viure a Sabadell. Josep formà part de la Unió de l'Art Fabril, una entitat sindical que depenia de la Federació Local de la CNT.

Hem fet aquest breu esbós biogràfic del senyor Josep Rosas, perquè va ser

el que va deixar escrita una sucosa descripció de l'activitat musical d'alguns dels habitants de Castellbell i el Vilar els anys immediatament anteriors al 1914. Diu aquest autor que, quan el mestre Anselm Clavé instituí per tot Catalunya les agrupacions corals, "a la Colònia Burés se'n formà una sense el vistiplau de l'amo de la fàbrica i el rector de la parròquia". Diu el Josep que segons les dones més beates del poble, el Silvestre fou el principal responsable d'aquell acte d'insubordinació "colonial". El Silvestre era el senyor Josep Gimferrer i Prunés, que residia al Baix Vilar. Era aquest un pagès de vida independent, que tenia fama de liberal i d'heretge i que estava vinculat a les actuacions aparentment festives d'una agrupació coral: "La bandera dels cantants, agermanats per una vocació enlairada d'humana transcendència, portava brodades i visibles setze lletres insurgents, *El Lazo Proletario*, com a eco de la consigna manumissora de la primera internacional instituïda durant el transcurs de l'últim mig segle passat".¹⁵

Segons Josep Rosas, que va morir l'any 1968 exiliat a Santiago de Xile, "les paraules *burgès* i *proletari* sonaven com a blasfèmies a les orelles de la gent morigerada" i que eren "uns adjectius que repercuteixen massa fort en l'ambient semimonacal de la colònia". Per a ell, l'actuació del cor *El Lazo Proletario* era un digne precursor del que esdevindria política i socialment vint-i-cinc anys després a totes les colònies de la comarca del Bages.

Orfeó La Formiga

La visió d'una magnífica fotografia de l'any 1914 del Cor de Caramelles del Burés, ens dóna peu per començar a parlar del Cor que va fundar-se aquell any a la barriada del Burés i que no trigaria gaire en convertir-se en el reconegut Orfeó La Formiga, el precedent de l'actual Capella de Música Burés.

L'article primer dels seus estatuts diu que "esta Sociedad tiene por objeto la instrucción y el recreo, entendiéndose por recreo toda clase de diversiones que no afecten a la moral ni a determinadas personas", i així en van deixar constància el 17 de maig de 1914 els senyors Joan Pintó, Manel Vilarrasa, Emili Ba-

rons, Lluís Torres i Joan Florensa, els membres de la comissió organitzadora de la Societat Coral La Formiga.

Com diu una crònica periodística, un cop aquella Societat Coral es transformà en l'Orfeó La Formiga, "ha representat tota la cultura, l'art i l'amor a Catalunya d'aquesta joliuma barriada del Llobregat. Les seves melodies, filades primer modestament recloses sota el Montserrat, després escampades per la comarca ja rica de cançons, finalment en arribar al cap i casal de la nostra terra proclamaren als quatre vents, que ací en un reconet del Bages, ran del Llobregat i al peu de la muntanya de la Verge Bruna, en mig de quatre cases aplegades a l'entorn d'una colònia industrial, hi batega la més rica i pura espiritualitat".¹⁶

Florenci Vila i Vilaseca era un xicot jove, fill dels hortolans de la fàbrica del Burés, que tenia una educació musical sòlida i que un cop van oferir-li la direcció del Cor La Formiga, un més dels que seguien les petjades de Clavé, va veure que tenia el deure de fer-ne un Orfeó. Durant més d'un any, el Florenci després de treballar tot el dia a l'horta de la fàbrica pujava a Manresa, per perfeccionar-se a costat dels cantaires de l'Orfeó Manresà.

En una reunió celebrada per la junta directiva el 10 de juny de 1917, sota la presidència del senyor Isidre Vila, "se puso en conocimiento de todos los socios, que, en virtud de la crisis fabril, dar de baja de pago, hasta tanto que se vuelva á la normalidad", al mateix temps que s'elegia un nou president de l'entitat en la figura de Gabriel Xuriach. Aleshores, el director artístic era Josep tardà i el portador de la bandera el senyor Domènec Enrich.

L'any 1918, el mestre director Florenci Vila proposà que fossin admesos els nens i les nenes de 7 anys que tinguessin bona veu, doncs reglamentàriament només eren admesos els que ja tenien 8 anys. També es va establir el costum de no sortir a cantar les tradicionals Caramelles, "pero se cantará por el Barrio, sin pasar la bandeja". Una altra de les innovacions del mestre Vila fou la que protagonitzà l'any 1919, quan obligà als cantaires a aprendre solfa:

"Que todos los socios cantaires, niños y niñas del Orfeón, tendrían lecciones gratuitas de solfeo, bajo las condicio-

nes sigüentes, que el maestro director Florencio Vila había redactado

- 1°. Será obligación aprender de solfeo todos los que no lleguen á la edad de 15 años.

- 2°. Darán dos veces la lección á la semana y para los mayores una.

- 3°. Todos los que quieran recibir lecciones de solfeo tendrán que comunicarlo á la Junta.

- 4°. Los que no hayan cumplido 15 años no podrán desear de solfear sin autorización del Maestro, ó de lo contrario no podrán formar parte del coro.

- 5°. Como que es obligación aprender para los menores de 15 años y voluntad para los mayores, ninguno podrá desear de solfear al llegar á los 15 años, sin que el Maestro lo considere capaz para leer las partituras.

- 6°. Si alguno que no tenga 15 años, sabe de solfa, (aunque sea por diferente Escuela) podrá dejar de asistir en estas clases, si habiendolo examinado el Maestro lo cree ya capaz para leer las partituras.

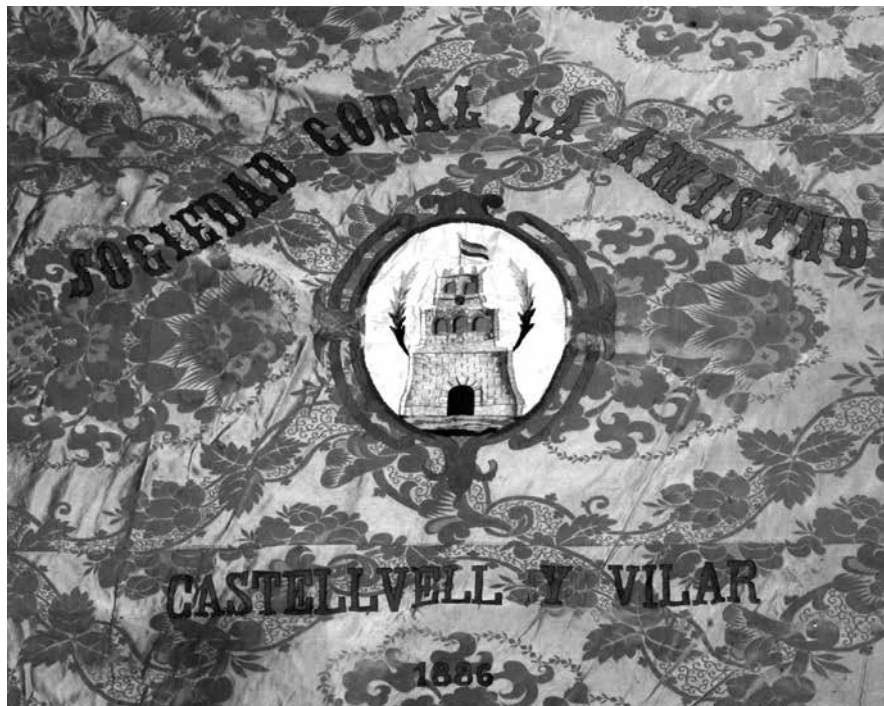
- 7°. Todo discipulo tendrá ó hacer dar á cargo del Maestro, por no asistir á las clases de solfeo.

- 8°. El individuo que haya hecho tres faltas de solfeo, sin descargo legal, se considerará fuera de esta clase, ó no podrá volver ingresar en ella, sin autorización de la Junta.

- 9°. Los metodos que se necesitan para estas clases tendrán de comprarlos los discipulos.

- 10°. Las clases serán en los dias y horas que el Maestro y discipulos acuerden”.¹⁷

Clourem el nostre relat sobre el Florenci Vila, dient que es casà amb la Concepció Gimferrer, filla de l'abans esmentat Josep Gimferrer, el fundador d'El Lazo Proletario, i va morir l'any 1923, quan encara era molt jove. L'herència que deixà el malaguanyat Vila al seu successor, Enric Gibert i Camins, va ser immensa i aquest va saber administrar-la i multiplicar-la. Al mateix temps que el valor artístic de l'Orfeó La Formiga arribava a una gran alçada, hi cantaven unes noranta veus, s'estimulaven els valors socials, de manera que tot el poble de Castellbell i el Vilar es sentia identificat amb el seu Orfeó, “viu la seva

Fragment de l'estendard del Cor l'Amistat del Borràs. Any 1886.

vida i sent els seus mateixos batecs”. El seu president, Josep Torras, deia que en cada llar del poble s'hi trobava un cantaire o un soci o tots dos alhora, i es donava el cas en més d'una casa que els pares i els fills eren cantaires i socis de l'Orfeó.

A la reunió del 10 de gener de 1930, es tractà sobre la renovació de la junta directiva aleshores dirigida per Josep Torras, acordant-se la seva continuïtat, si més no fins a aconseguir el permís per a traslladar-se “al nuevo local que nuestros patronos los señores Dª Eulalia de Burés y su hijo D. Francisco han hecho construir para el Orfeón”. Parlem del Casino del Burés, una obra que calia agrair a les gestions fetes per la senyora Eulàlia Regordosa i Soldevila, esposa de l'amo de la fàbrica del Burés.

Capella de Música Burés

Després de la guerra del 1936-1939, els components de la comissió gestora de la castellanitzada “Sociedad La Hormiga”, van demanar autorització al Govern Civil de Barcelona per posar-la en funcionament, després de rebre les

corresponents autoritzacions del “Servicio de Información y Investigación” de la Falange i de l'Ajuntament de Castellbell i el Vilar, així com el de la Guàrdia Civil de Monistrol de Montserrat:

“En cumplimiento al escrito que V.E. dirigió al señor Primer Jefe de la Comandancia, con fecha 1º del mes actual, por el que interese informes de los componentes de la Comisión Gestora “Hormiga” de Castellbell y Vilar así como la finalidad de dicha entidad; tengo el honor de participar a la superior autoridad de V.E. que el caracter de dicha Sociedad, es puramente Musical y Cultural, apartado por completo de toda clase de política y los componentes de dicha Comisión señores Don Absalon Aznar Anton, Enrique Frontera Torras, Francisco Ripoll Quinque, Eduardo Garriga Agulló y Eduardo Torra Casajuana,¹⁸ són todos ellos de inmejorable conducta y antecedentes, individuos que por sus ideas derechistas se vieron perseguidos por las hordas marxistas durante la pasada revolución. Dios guarde a V.E. muchos años. Monistrol de Montserrat a 16 de julio de 1940.

El Comandante del Puesto, Pedro Lop Martul”.

L'Orfeó La Formiga va donar pas a la Capella de Música Burés. Van començar amb diverses actuacions de caire estricte musical, fins el 8 d'abril de 1945 en què tornaren a cantar sota la batuta del mestre Gibert, a qui ajudava Francesc Vila. L'autorització governamental no va arribar fins el 26 d'octubre de 1949, quan es constituí la nova junta directiva de la Capella de Música Burés presidida per Enric Frontera i Torras.

Els habitants de molts pobles i ciutats de Catalunya van gaudir de les actuacions dels cantaires de la Capella de Música Burés i l'estiu de l'any 1956 van fer la seva primera sortida a l'estranger, participant al Concurs Polifònic Internacional “Guido d'Arezzo”. Els participants de la península Ibèrica en aquell concurs de la ciutat italiana d'Arezzo foren tots catalans, encara que els organitzadors els presentessin com a representants de “la Spagna”: La Choral del Grup Excursionista i Esportiu Gironí, de Girona, la Capella Polifònica del Colegio de Médicos de Barcelona, l'Orfeó Manresà, el Cor Madrigal, de Barcelona, dos cors de la ciutat de Lleida, l'Schola Cantorum i l'Orfeó Lleidatà, i la Capella de Música Burés, de Castellbell i el Vilar.¹⁹

Després van ser els cantaires de Castellbell i el Vilar, els que van convidar a les corals foranes a cantar en el nostre poble. Amb la col·laboració de la berguedana Coral Joventut Sardanista de Puig-reig, entitat de la que nasqué l'actual Polifònica de Puig-reig, la Capella de Música Burés va començar a partir de l'any 1980 a organitzar el Festival Internacional de Cant Coral Catalunya Centre. Aleshores, van actuar

els següents cors:

Chor Mosa Pijade de Zagreb, Iugoslàvia.
Chor Mieszany Skoly Pedagogicznej de Szczecin, Polònia.
Univerzitin Sbor de Brno, Txecoslovàquia.
University Of The Philippines “Saringhimig” Diliman Qezon City, Filipines.
Coral Al Vent, de Sant Vicenç de Castelllet.
Coral Sant Esteve, de la Colònia Soldevila, de Balsareny.
Coral Infantil Cors Alegres, de Puig-reig.
Capella de Música Burés, de Castellbell i El Vilar.
Coral Joventut Sardanista, de Puig-reig.

La Capella de Música Burés, és una entitat que al llarg de la seva història mai ha oblidat la seva tasca pedagògica, contribuint a la formació musical dels infants de Castellbell i el Vilar, fent-los participar en la seva secció infantil, en l'Agrupació de Joves Percussionistes, en l'Escola de Música i, avui, en la recent constituïda agrupació del Cor Infantil La Formiga.²⁰

El Festival Internacional de Cant Coral Catalunya Centre, que a col·locat el poble de Castellbell i el Vilar entre els principals referents del mapa del cant coral internacional i que ha acollit a 150 corals d'arreu del món, enguany ha celebrat la seva trenta-cinquena edició, la qual ha coincidit amb l'inici dels actes de celebració del Centenari de la Capella de Música Burés, 1914-2014.

NOTES

1. Hem pogut consultar aquest document gràcies a la gentilesa de Silvestre Gimferrer.
2. VALLS I PUEYO, Joan. *Història de Castellbell i el Vilar, el mirador de Montserrat*.

Castellbell i el Vilar, 2011.

3. Arxiu de la Delegació del Govern Espanyol a Catalunya, expedient 4.392.
4. Quan al teatre Romea de Barcelona es va estrenar l'obra “Los Héroes del Bruch ó El Mansuetó de Monserrat”, la nota de premsa corresponent ens fa saber que “en los intermedios se leerán poesías alusivas al hecho que se celebra, y los jóvenes de la sociedad coral de “Amigos Tintoreros” cantaran el aplaudido rigodon bélico de Clavé “Los Nets dels Almogavars”. *El Anunciador Catalán*, 16 de juny del 1865.
5. FRONTERA I VILA, Genís / DEVANT I GARCÍA, Jèssica. *Castellbell i el Vilar. Història i memòria gràfica*. Castellbell i el Vilar, 2004. Fotografia de la pàgina 93.
6. *El Pla de Bages*, 13 d'agost de 1927.
7. *El Día Gráfico*, 1 de maig de 1935.
8. Entrevista amb Lluís Quintana del dia 21 de juny de 2012.
9. Entrevista amb Josep Haro i Marta Gall el dia 25 de juny de 2012.
10. Agrupació de Bastoners, *El Ball de Bastons a Castellbell i el Vilar (Recull gràfic)*. Castellbell i el Vilar, abril 2000.
11. VALLS I PUEYO, Joan, “La Bauma de Castellbell i el Vilar, una barriada festívola”, *El Brogit. Periòdic informatiu de Castellbell i el Vilar*, número 49, març de 1984.
12. *Ressorgiment*, 1 d'octubre del 1919.
13. *El Pla de Bages*, 10 de novembre de 1927.
14. BACH I VALLS, Josep, *Historia de la fábrica de Castellbell, propiedad de don Esteban Burés*. Castellbell i el Vilar, 1894.
15. ROSAS I VILASECA, Josep, *El Ciudadà Desconegut, del Llobregat al Mapocho*. Arxiu Històric de Sabadell, Sabadell, 2005, pàg. 146.
16. *El Pla de Bages*, 13 d'agost de 1927.
17. Arxiu de la Delegació del Govern Espanyol a Catalunya, expedient 12.972.
18. Aquí ha de dir, Àngel Torra Casajuana.
19. *La Nazione Italiana*, 23 d'agost de 1956.
20. *El Brogit. Periòdic informatiu de Castellbell i el Vilar*, juliol del 2013.

Joan Valls i Pueyo

Estudis